

УДК 821.161.2 – 311.6.09 “19/20”

**СВОЄРІДНІСТЬ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОБРАЗУ РОКСОЛАНИ
В РОМАНІ ПОДРУЖЖЯ ЛИТОВЧЕНКІВ
«КИНДЖАЛ ПРОТИ ШАБЛІ»**

Разживін В.М., к. філол. н., доцент

*ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
вул. Г. Батюка, 19, м.Слов'янськ, Україна*

vrazzhivin@rambler.ru

Стаття продовжує серію публікацій про історичну прозу Т. і О. Литовченків. Її присвячено проблемі художньої інтерпретації постаті Роксолани в романі “Кинджал проти шаблі”. Розглядається специфіка моделювання образу в порівнянні з іншими творами письменників ХХ–ХХІ ст., авторські особливості його трактування. Наголошується на оригінальності та своєрідності авторської версії.

Ключові слова: історична проза, моделювання, образ, інтерпретація, авторська версія.

**СВОЕОБРАЗИЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ОБРАЗА РОКСОЛАНЫ
В РОМАНЕ СУПРУГОВ ЛИТОВЧЕНКО «КИНЖАЛ ПРОТИВ САБЛИ»**

Разживин В.Н.

*ГВУЗ «Донбасский государственный университет»,
ул. Г. Батюка, 19, г. Славянск, Украина*

Статья продолжает серию публикаций об исторической прозе Т. и Е. Литовченко. Она посвящена проблеме художественной интерпретации личности Роксоланы в романе “Кинжал против сабли”. Рассматривается специфика моделирования образа в сравнении с произведениями других авторов ХХ–ХХІ в., авторские особенности его создания. Акцентируется на оригинальности и своеобразии авторской версии.

Ключевые слова: историческая проза, моделирование, образ, интерпретация, авторская версия.

**THE ORIGINALITY OF INTERPRETATION OF IMAGE OF ROXSOLANA
IN THE LYTOVCHENKO CONSORT'S NOVEL «DAGGER AGAINST SWORD»**

Razhyvin V.M.

Donbass State Pedagogical University, H. Batiuk str., 19, Sloviansk, Ukraine

The beginning of the XXI century is characterized by significant changes in the field of historical novel. The complex process of rethinking tradition and enhanced search for new forms began and it manifested in ignoring of classical canon. This weakened significantly the strong position of genre and modern historical fiction was brought closer to the other instances of mass literature. In that vein we interpreted the appearance of the Lytovchenko consort's novel “Dagger Against Sword”.

Based on a study of O. Dermendzhi, we traced the path of the formation of image of Roksolana in Ukrainian literature and found the differences with the traditional principles of interpretation.

The image of Roksolana in the novel is modeled essentially with no resemblance to the canonical image. It is polemical, but curious and unexpected. There are differences on the plot level. There are no episodes that portray the life of Suleiman's beloved wife (Khurram), the struggle for power in the harem, the death of stepson Mustafa.

The tradition is also failed in the rejection of the stigma of female thief inherited by Roksolana from classicists. The heroine of Lytovchenko's novel exceeds even negative European interpretation in her actions. To achieve her personal goals she married with unbeloved with the help of writing a letter to the Polish queen and begging her for poison, and afterwards she deals with it with one of her enemies.

Two traits accompany the image of the heroine since her first appearance in works of art – a sharp mind and a charming beauty – are reinterpreted in new ways in the novel. It is clear that there is a correlation for the present time: our reader is not ready for such a unity of beauty and intelligence. Lytovchenko's heroine is an attractive, a beautiful, but her beauty is not sensual but calm.

Authors also rethink Roksolana's patriotism, her love for Ukraine, for their land. She is not a protector of native land but just a woman who longs for this land and experiences her own life drama. The old-fashioned simplistic

and patriotic interpretation of the image of Roksolana is collapsed but enhanced with universal humanistic motives.

The conclusions of the study. Lytovchenko consort's novel continues the new trends in Ukrainian historical prose. The image of Roksolana modeled in the novel is based on the author's model of interpretation of the historical figure, which is fundamentally different from the traditional interpretation.

The demolition of the familiar fabula, strengthening the revenge motive as the main mover of events allowed for writers to create the new image of Roksolana, focusing not on the exceptional destiny, not on the heroic aspect or patriotism, but on the ordinary human traits. Author's version is fully original and comes in some contradiction to the current canon of the works of the XXth century.

Key words: historical novel, prose, modeling, image, interpretation, narrative, author's version.

Сучасна українська історична проза – явище різноманітне за своєю суттю. Однак, про які б далекі події минулого не вів мову письменник, до яких би глибин людської пам'яті не звертався, в основі його художньої версії завжди сьогодення. Закорінений у свій час, у його конкретні реалії, автор продукує новий погляд на вже відомі факти. Звернення художньої літератури до історичного матеріалу – це своєрідне намагання осмислити його в якісно іншому духовному контексті. Звідси й прагнення митців слова звернутися до відомих постатей минулого, які вже не раз набували висвітлення в художніх творах. Можливо, власне в такому руслі й слід трактувати появу роману подружжя Литовченків “Кинджал проти шаблі”, де головні дійові особи – Анастасія Лісовська (Роксолана) та Дмитро Вишневецький (Байда).

Початок ХХІ ст. характеризується суттєвими зрушеннями в царині історичного роману. Почався складний процес переосмислення традиції, посилені пошуки нової форми, що виявляється в ігноруванні класичного канону, встановленого ще у творах Вальтера Скотта, насиченні сюжету авантюрними, позаісторичними, навіть химерними елементами, наданні переваги криптоісторії та альтернативній історії. Усе це суттєво послабило міцні позиції жанру й наблизило сучасну історичну прозу до інших зразків масової літератури, на яку у вітчизняному літературознавстві з часів СРСР усталився зневажливий погляд як на літературу суто “розважальну”. Науковці надають перевагу дослідженню традиційної історичної прози ХІХ–ХХ ст., тоді як сучасний історичний роман, що перебуває в стані трансформації й часто полемізує з попередниками, усе ще залишається на маргінесі їхніх пошуків.

До проблеми інтерпретації образу Роксолани дослідники зверталися опосередковано, виокремлюючи його як один із аспектів у творчості письменників або ж присвячуючи цій темі окрему статтю. Це, зокрема, характерно й для радянських науковців (В. Біленко, З. Голубєва, В. Дончик, В. Земляк, М. Наєнко, Г. Сивокінь, М. Слабошпицький, В. Соболь, В. Фашенко), і для сучасних дослідників (С. Нестерук, В. Сікорська). Їхня увага розподілялася нерівномірно, найбільш детально проаналізовано однойменний роман П. Загребельного. Цілком конкретно й безпосередньо до цього питання звертався в кандидатській дисертації “Трансформації сюжетів та образів у художній літературі (на матеріалі творів про Роксолану)” О. Дерменджі. Однак усі ці дослідження з'явилися задовго до появи книги подружжя Литовченків.

Мета статті – з'ясувати особливості авторської версії інтерпретації постаті Роксолани в романі Тимура й Олени Литовченків “Кинджал проти шаблі”. Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань: 1) розглянути специфіку становлення національної традиції функціонування сюжету про Роксолану та образу Насті Лісовської в літературі ХХ ст.; 2) проаналізувавши роман, визначити, що ж нового внесли автори в оповідь про долю нашої відомої співвітчизниці, наскільки їхня версія подій вирізняється з-поміж інших.

Настя (у польській версії Олександра) Лісовська давно відома широкому загалу не лише українських читачів як дружина Сулеймана І Пишного – Роксолана чи Хуррем Султан.

Саме під такими іменами попівна з Рогатина здобула світове визнання. Її образ досить інтенсивно розроблявся вітчизняними письменниками ХХ ст. Хоча, заради справедливості, зазначимо, що не вони були першовідкривачами теми.

Образ сформувався на теренах Західної Європи ще за часів класицизму. Як зазначав О. Дерменджі, власне наслідування початковій версії П. Бонареллі призвело до певної поляризації персонажів у європейському літературному каноні: “інтриганка-Роксолана протиставлялася ідеальному монархові Сюлейману та його благородному синові Мустафі, що загинув через мачуху. Відтак образ Роксолани опиняється в типологічному ряду жінок-злодійок, як-от леді Макбет, Катерина Медичі та ін.” [1, с. 6]. Початкове сприйняття теми Насті Лісовської в українській літературі відбулося, як це тоді часто бувало, за посередництва польської. Зважаючи на домінування негативної аури в оцінці героїні, запозичений сюжет не зміг би широко розгалузитися, якщо б не мав плідного ґрунту на вітчизняних теренах. У народних піснях про полон, татарсько-турецьку неволю, а також у думі “Про дівку-бранку, Марусю-попівну Богуславку”, праобразом якої Д. Яворницький і М. Максимович вважали Роксолану, відчувається типологічна спорідненість із європейською традицією хоча б на рівні мотиву.

О. Дерменджі стверджував, що український літературний канон сформувався в текстах до музичних творів Г. Якимовича та В. Луцика, що перебували “під значним впливом народницької естетики”, бо власне вони зафіксували головні мотиви: “героїня є дівчиною з народу, його високоморальний представник. Вона красива і розумна, щира у почуттях, головне завдання її життя – допомога батьківщині” [1, с. 7]. Не заперечуючи цей факт, усе ж зазначимо, що ці твори тотожні з практикою українського музично-драматичного театру, який не раз розробляв сюжети схожого типу, але головною героїнею там виступала зовсім не Роксолана.

Першим справжнім твором історичної прози, де була реалізована європейська фабульна схема, є повість О. Назарука “Роксоляна: Жінка халіфа й падишаха (Сулеймана Великого) завойовника і законодавця”. Написана в піднесено-романтичному стилі, книга стала зразком для інших авторів ХХ ст. Думка письменника, що міцна вдача, велика сила волі, цілеспрямованість та щира любов до рідного краю здатні вивищити людину над безоднею безправ'я та зневаги, стане основоположною для його послідовників, на яких була особливо плідною друга половина ХХ ст.

Специфічні національно-патріотичні завдання української літератури визначили й напрям художньої інтерпретації постаті Анастасії Лісовської в Україні. Поема “Дівчина з Рогатина” Л. Забашти, повість “Роксолана” зі збірки “Неопалима купина” Ю. Колісниченка та С. Плачинди, поема “Роксоляна, царівна сонячна Опілля” М. Орлича, роман “Степова квітка” М. Лазорського на перший план у трактуванні вже відомого сюжету висунули соціально-ідеологічний складник, що призвело до його надмірної політизації.

Саме в цей час і відбулося кінцеве формування вітчизняної традиції моделювання теми та образу Роксолани, якому дає містке визначення О. Дерменджі: “Український інтерпретаційний канон – своєрідне явище в еволюції традиційного матеріалу та його функціонування у світовій літературі. Його характерними особливостями є контамінація традиційного сюжету і мотивів українського фольклору. Структурна трансформація матеріалу в формі дописування пов'язана також із перенесенням змістового центру оповіді з особистої та сімейної трагедії на невільництво і яничарство, що сприймається водночас як алюзія з сучасним для авторів становищем особи й народу” [1, с. 8].

На загальному тлі виокремлюється роман П. Загребельного “Роксолана”, де спрощено-патріотичного трактування немає, стосунки Сулеймана та Хуррем психологічно обґрунтовуються, акцентується на долі жінки-матері, бо автор поставив перед собою

зовсім інше завдання: не тільки очистити біографію Роксолани від міфів, за яким вона неначебто була “кривавою леді Макбет з України”, а й глибоко зазирнути в надра душі героїні, у її психологію [2, с. 164–165].

Разом із тим уже на кінець ХХ ст. маємо першу спробу руйнації встановленого канону в межах постмодерного дискурсу. Ю. Винничук у повісті “Житіє гаремное”, використовуючи традиційний сюжет, намагається зірвати романтичний ореол, створений довкола легендарної постаті. Його Роксолана вже цілком тілесна, а увага письменника зосереджена на зображенні статевого життя.

На початку ж ХХІ ст. до популяризації історичної постаті долучився й кінематограф. На сьогодні маємо два телесеріали: український та турецький. Поява кожної нової художньої версії супроводжувалася жвавим обговоренням і долі самої героїні, і специфіки авторської інтерпретації образу, хоча б на рівні пересічних поціновувачів. У цьому плані книга подружжя Литовченків радше виняток, ніж правило. Роман вийшов у видавництві “Фоліо” 2012 р. в серії “Історія України в романах”. Однак навіть те, що вже наступного року було надруковано додатковий наклад, не сприяло виникненню дискусії навколо твору.

Роман же, на наш погляд, вартий уваги, бо дає достатнє уявлення про рух сюжету про Роксолану в сучасній вітчизняній історичній прозі. Він продовжує процес руйнування усталеного канону, розпочатий ще книгою Ю. Винничука, але на зовсім іншому, уже не кітчевому рівні. Для знавців творчості Т. Литовченка така авторська позиція не стала несподіванкою, бо загалом уся історична белетристика письменника (вийшло друком уже п’ять романів, три останніх написані разом із дружиною) – це творча полеміка з попередниками, незашорений погляд на вже, здавалося б, достатньо відомі події. Творчий тандем віднайшов власну сюжетну родзинку, в основі якої оригінальна інтерпретація образу історичної особи, що суттєво відрізняється від традиційного трактування. У своїх романах-реконструкціях, переважно не відходячи від справжніх подій, автори використовують лакуни, що пов’язані з походженням героїв, де кожен митець має право через недостатність фактів на свою версію. Неймовірний вимисел чи припущення, які дозволяють собі письменники, завжди супроводжуються ретельним доббором історико-хронологічного матеріалу та скрупульозним ставленням до дрібниць.

У романі “Кинджал проти шаблі” змодельовано принципово не схожий на канонічний образ Роксолани, наскрізь полемічний, але цікавий і несподіваний. Перші ж разючі відмінності на сюжетному рівні навіть не надто допитливий читач спостерігає вже на початку твору. Відповідно до традиції, історію карколомного піднесення Насті Лісовської Литовченки починають із дитинства та юності в провінційному Рогатині. Маючи достатньо скупі відомості про цей період життя героїні (батько-священик, який зловживав алкоголем; рання смерть матері; потяг до знань, до книги), автори домислюють масу нових подробиць у її біографії.

Будь-яка історія про Роксолану неможлива без любовної інтриги: занадто вже не прості стосунки пов’язували її з Сулейманом. Українські письменники вдавалися до різного трактування почуттів, що поєднували цю пару. Зокрема, у версії О. Назарука це чисте романтичне кохання, у Л. Забашти та С. Плачинди – своєрідна ділова угода на патріотичному ґрунті, у П. Загребельного – любов-ненависть, що викликана почуттям страху за власне життя і життя дітей, у Ю. Винничука – любов підкреслено тілесна, у Т. і О. Литовченків вона взагалі відсутня. Точніше, любовна інтрига й почуття є, але спрямовані вони зовсім не на султана. Їхня Настя Лісовська до полону – заміжня жінка, яка щиро кохає свого чоловіка князя Івана Вишневецького й має від нього дитину. Що ж у такому разі поєднує її з Сулейманом? На думку авторів, це лише збіг обставин і бажання використати вплив султана, щоб покарати своїх кривдників: “...помститися всім, хто винен у смерті милої Марисеньки, синочка Дмитрика й милого чоловіка Іванка. Але щоб

здійснити таку помсту, доведеться багато що здолати, довідатися й вивчити! Заплющити очі на багато речей, прийняти їх як важке, але необхідне випробування долі... Щоб помститися, необхідно зайняти якомога вище становище... й опиратися не на саму лише величну пані Хафізу, що розпоряджалася всього лише в гаремі, а на когось набагато більш впливового” [3, с. 130].

Залишимо на розсуд істориків спробу поєднати в романі сімейними стосунками дві відомі історичні постаті Роксолану й Дмитра Вишневецького (мати й син), адже нас не цікавить достовірність описаних подій, бо це не стосується теми нашої розвідки та й зрештою, відчуваючи хиткість такої візії, митці в “Додатку”, що супроводжує текст, ще раз намагаються переконати читача в її вірогідності. Повернімося до сюжету й переконаємося, що вся непересічна доля Насті-Олександри у творі вклалася в кілька основних епізодів (детально висвітлено рогатинський період, шлях її до Стамбула як бранки, а потім стрімкі зміни становища героїні в гаремі: від служниці валіде до султанші). Це власне й складає зміст першої частини роману. У другій ми бачимо Роксолану лише двічі: під час її першої зустрічі з Дмитром та вже в момент його смерті. Величність і пишність життя улюбленої дружини Сулеймана – Хуррем, боротьбу за владу в гаремі, смерть пасинка Мустафи, заподіяна руками чоловіка заради султанства власного сина, словом, усе те, що й становить зміст класичної лінії сюжету, залишається поза текстом.

Нехтування традицією відчутне й у відмові від звичного для письменників ХХ ст. розвінчування успадкованого Роксоланою від класицистів тавра жінки-зłodійки. Героїня роману Литовченків у своїх діях перевершує навіть негативне європейське трактування. Вона задля досягнення особистих цілей виходить заміж за нелюбого, написавши листа до польської королеви, випрошує в неї отруту, а потім з її допомогою власноруч розправляється з одним зі своїх ворогів. Причому, керуючись почуттям помсти, вона абсолютно не жалкує про скоєне: “Зі своїми ворогами їй завжди вдавалося поквитатись, рано чи пізно – але вдавалося! Так сталося з пихатою черкешенкою Гюльбехар, з її чоловікоподібною служницею Лейлою, з євнухом Мансуром, з клятим греком Ібрагімом, з підступними прислужниками, кривдниками та вбивцями Прохором-Копилом, Євтихієм та Захаром, а також із багатьма іншими. Тепер настала черга князя Вишневецького, що уособлював весь свій мерзенний рід, від якого султанша зазнала суцільних нещасть... Але ж це сталося, хоча не просто вбити, але і знеславити його було ну дуже нелегко!” [3, с. 286]. Так, у “Кинджалі проти шаблі” немає вбивства пасинка, але ж Роксолана наперед готує стріли зі срібними наконечниками, щоб звести зі світу козака-характерника Дмитра Вишневицького-Байду. Тож вона сприяє вбивству власного сина, хоча й не знає про це.

Дві риси характеру, що супроводжують образ героїні з часу його першої появи в художніх творах, – гострий розум та чарівна краса – у романі переосмислено по-новому. Автори постійно акцентують на першій, як на нашу думку, та іноді занадто перебільшено: “У ці хвилини Олександра уявляла собі, як їх обох поглинають любов і пристрасть, описані у віршованих романах і романтичних віршах, яких вона, попри юний вік, уже прочитала безліч. <...> доглядальниця розважала хворого читанням уголос Святого письма, поетичних творів Гомера, сказань про небезпечні пригоди мандрівників і завойовників нових земель, про які в піднебесному світі тепер пам’ятали хіба що пергамент та папір, а також романтичних оповідань про кохання й ненависть, про зрадництво і відданість” [3, с. 20–21]. А ще ж декламування князеві віршів великого Петрарки; демонстрація знання кількох мов під час продажу її на невільничому ринку Ібрагіму; відмова від подарунків заради дозволу відвідувати бібліотеку; читання султану під час першої зустрічі віршів Навої та ін. (Цікаво, де взяли ті любовні романи, Гомер і Петрарка в досить скромній оселі містечкового батюшки XVI ст.? Авторські пояснення про старі сувої

і свитки, віднайдені Настею-Олександрою в церковній бібліотеці, не надто переконливі). Тоді як краса наче й не заперечується, а немовби увесь час піддається сумніву. Так, розповідь про раннє дитинство завершує фраза: “Дівчинка росла нехай не красунею, зате розумною і здоровою” [3, с. 10]. У творі Литовченків це поєднання розуму та вроди постійне. Складається враження, що оцінка краси Роксолани залежить від магічного впливу її здібностей. Вона, безумовно, приваблива, але підсвідомо краса фіксується оточуючими лише після демонстрації розуму. Ось якою бачить її євнух: “Вона відрізнялася від інших рабинь молочно-білою шкірою, високим зростом, досконалістю фігури, великими зеленими очима й особливо – довгим хвилястим волоссям. Хоча нахабний євнух залишив бранку зовсім без одягу, вона не була оголена: вогненно-рудий волосяний водоспад струменів їй на плечі, природним плащем прикриваючи міцні груди, талію й широкі стегна” [3, с. 78]. Ефект посилюється, коли дівчина вільно відповідає на його риторичне запитання турецькою. А ось враження султана під час першої зустрічі: “Не можна сказати, щоб вона була красунею... втім, чарівності зухвалій нічній співусі було не позичати! Дуже бліде, рухливе обличчя, живі палаючі очі, колір яких у світлі смолоскипа було неможливо визначити – вони здавалися то зеленими, то синіми... Чудове руде волосся, що непокірливо вибилося з-під квітчастої хустки... Мініатюрні ручки, довгі пальчики... Струнка фігурка... Чарівна посмішка, білі рівні зуби...” [3, с. 132]. Далі знову той же прийом: “Сулейман застиг із широко роззявленим ротом: русинка читала один із безсмертних шедеврів Алішера Навої!!!” [3, с. 133].

Якби автор був лише чоловік, то все це можна було б співвіднести з маскулінною фобією поєднання цих двох начал в одній жінці. Однак роман писався у творчому тандемі. Очевидно, що тут наявна кореляція на сучасність: не готовий наш читач до такої єдності вроди й розуму. Окрім того, гарем – місце жіночої спокуси й задоволення сексуальних потреб чоловіків, тому й цінується там понад усе чуттєвість, можливо й надмірна. Порівняймо: “З-поміж них виділялася одна русинка з дивним ім’ям Марися: стрункий дівочий стан, пишні розвинені груди, каштанове волосся, що струменилося на плечі великими локонами, доволі світла оксамитова шкіра, величезні блакитні очі, пухкі червоні губи, рум’янець у всю щоку, легка дівоча хода – ну просто красуня!” [3, с. 91]. Героїня Литовченків приваблива, вродлива, але її краса спокійна, а не чуттєво-виклична.

До того ж її непересічний розум, за авторською версією, і ліг в основу життєвого фіаско. Роксолана відновлює записку від Марисі, що була частково знищена, укладаючи в неї той зміст, який вона собі вибудувала. Те ж відбувається й під час допиту її кривдників, відповіді яких можна було б трактувати по-різному, але для героїні вони занадто однозначні, бо її бачення подій вже викристалізувалося, і їй потрібні лише підтвердження, докази, а не правда. Зрештою, це й призводить до фатальної похибки – убивства рідного сина, якого вона так любила.

Певного авторського переосмислення набуває й патріотизм Роксолани, її любов до України, спогади про яку гріють її душу і змушують стискатися та частіше битися її серце. Це помітно в згадках про рідне місто, свою долю та особливо, коли вона приймає дари молодого князя Вишневецького: “У Роксолани паморочилося в голові, сльози застеляли очі, вона була розгублена й уражена до глибини душі. Так, нехай дарунки Вишневецького більш ніж скромні, однак за своєю значущістю особисто для неї вони не йшли в жодне порівняння із чудовими підношеннями, які правителі Османської імперії звикли одержувати від чужоземців і які одразу ж відправлялися до скарбниці. Зате привезені з рідної сторони речі зігрівали душу й хоч ціну мали невелику... але насправді були воістину безцінними!” [3, с. 200]. Так, Настя-Олександра на згадку про минулі часи допомагає звільненню князя Івана, але ж на слова Дмитра про страшний полон, у якому стогнуть співвітчизники, лише тихо зауважує, що так було споконвіку. Немає тут захисниці й оборонниці рідної землі, є просто жінка, що тужить за нею, переживає власну

життєву драму. Про це, до речі, зауважує й О. Сінченко у рецензії на “гречаних блогах”: “Мене, як надчутливу дівчину, маму, кохану, просто вразила трагедія тієї іншої, далекої, колись незрозумілої і байдужої мені жінки. Я вперше побачила, що в Роксолани таки є щось людське, навіть більше – жіноче!” [4]. Отже, руйнується зашкарубле спрощено-патріотичне трактування образу Роксолани, але посилюються загальнолюдські гуманістичні мотиви.

Роман подружжя Литовченків продовжує нові тенденції в українській історичній прозі. Змодельований у ньому образ Роксолани ґрунтується на авторській моделі інтерпретації історичної особи, що суттєво відрізняється від традиційного трактування.

Руйнація звичної фабули, утвердження як головного рушія подій мотиву помсти дало змогу письменникам витворити новий образ Роксолани, із акцентуванням не на винятковості долі, не на героїчному аспекті чи патріотизмі, а на звичайних людських рисах. Авторська версія цілком оригінальна, вступає в певні суперечності зі сформованим у творах ХХ ст. каноном.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо в дослідженні наступних версій інтерпретації образу Роксолани в художній літературі, коли вони з’являться. Це дало б змогу визначити: чи продовжиться процес деструкції, започаткований у творах Ю. Винничука та Т. і О. Литовченків, чи, навпаки, відбудеться повернення до традиції. Адже дослідження двох творів занадто мало, щоб вести мову про нову тенденцію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дерменджі О. Трансформації сюжетів та образів у художній літературі (на матеріалі творів про Роксолану) : автореф. дис..... на здобуття наук. ступеня к. філол. наук : 10.01.05 / Омер Дерменджі. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2005. – 14 с.
2. Фащенко В.П. Загребельний : нарис творчості / Василь Васильович Фащенко. – К. : Дніпро, 1984. – 206 с.
3. Литовченки Т. і О. Кинджал проти шаблі / Тимур і Олена Литовченки. – Х. : Фоліо, 2012. – 315 с. (Історія України в романах).
4. Сінченко О. Роксолана з людським обличчям [Електронний ресурс] / Олена Сінченко // Режим доступу: <http://gre4ka.info/blog/entry/roksolana-z-liudskym-oblychchiam>.

REFERENCES

1. Dermendzhi, O. (2005), “Transformations of plots and images in literature (based on writings about Roksolana)”, Thesis abstract for Cand. Sc., 10.01.05, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
2. Fashchenko, V. (1984), P. Zahrebelnyi : Narys tvorchosti [P. Zahrebelnyi : Essay on creative work], Dnipro, Kyiv, Ukraine.
3. Lytovchenky, T. and O. (2012), Kyndzhal proty shabli [Dagger Against Sword], Folio, Kharkiv, Ukraine.
4. Sinchenko, O. (2014), Roksolana z liudskym oblychchiam, Roksolana with human face, available at : <http://gre4ka.info/blog/entry/roksolana-z-liudskym-oblychchiam> (access September 18, 2014).